

REPUBLIKA E KOSOVËS - РЕПУБЛИКА КОСОВО - REPUBLIC OF KOSOVO
GJYKATA KUSHTETUESE
УСТАВНИ СУД
CONSTITUTIONAL COURT

Priština, 14. oktobar 2013. god.
Ref. br.:AGJ478/13

PRESUDA

u

slučajevima

br. KI53/11, KI25/12, KI100/12 i KI49/13

Podnosioci

Isa Grajqevci, Fehmi Ajvazi, Musli Nuhiu i Ramadan Imeri

Ocena ustavnosti presuda Vrhovnog suda

rev. br. 196/2009, od 23. juna 2009;

rev. br. 111/2009, od 2. juna 2009;

rev. br. 370/2008, od 23. februara 2009. i

rev. br. 264/2008, od 10. decembra 2009.

USTAVNI SUD REPUBLIKE KOSOVO

u sastavu:

Enver Hasani, predsednik
Ivan Čukalović, zamenik predsednika
Robert Carolan, sudija
Altay Suroy, sudija
Almiro Rodrigues, sudija
Snezhana Botusharova, sudija
Kadri Kryeziu, sudija
Arta Rama-Hajrizi, sudija

Podnosioci zahteva

1. Zahteve su podneli Isa Grajqevci, Fehmi Ajvazi, Musli Nuhiu i Ramadan Imeri (u daljem tekstu: podnosioci zahteva).

Osporene odluke

2. Osporene odluke su presude Vrhovnog suda, rev. br. 196/2009, od 23. juna 2009; rev. br. 111/2009, od 2. juna 2009; rev. br. 370/2008, od 23. februara 2009. i rev. br. 264/2008, od 10. decembra 2009. koje se osporavaju od strane podnosilaca Ise Grajqevcija, Fehmija Ajvazija, Muslija Nuhiua i Ramadana Imerija.

Predmetna stvar

3. Predmetna stvar zahteva je ocena ustavnosti osporenih presuda Vrhovnog suda, kojima je navodno povređeno pravo podnosilaca na svojinu i na pravično suđenje, garantovano članom 46. Ustava, u vezi sa članom 1. protokolom 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima (u daljem tekstu: ESLJP) i članom 31. Ustava u vezi sa Ustavom u vezi sa članom 6. EKLJP-a.
4. Sadašnji slučaj je identičan sledećim slučajevima, o kojima je Ustavni sud već odlučio (u daljem tekstu: identični slučajevi):
 - a) slučaj br. KI 40/09, „Imer Ibrahim i 48 drugih bivših radnika Energetske korporacije Kosova protiv 49 individualnih presuda Vrhovnog suda Republike Kosovo“,
 - b) slučaj br. KI 58/09 „Gani Prokshi i 15 drugih bivših radnika Energetske korporacije Kosova protiv 16 individualnih presuda Vrhovnog suda Republike Kosovo“,
 - c) slučaj br. KI 08/10 „Isuf Mërlaku i 25 drugih bivših radnika Energetske korporacije Kosova protiv 17 individualnih presuda Vrhovnog suda Republike Kosovo“,
 - d) slučaj br. KI 76/10 „Ilaz Halili i 19 drugih bivših radnika Energetske korporacije Kosova“ i
 - e) slučaj br. KI 132/10 „Istref Halili i 16 drugih bivših radnika Energetske korporacije Kosovo protiv 17 individualnih presuda Vrhovnog suda Republike Kosovo“.
5. Ustavni sud je našao u svim ovim identičnim slučajevima da je došlo do povrede člana 46. Ustava Republike Kosovo (Zaštita imovine) u vezi sa članom 1. Protokola 1. EKLJP-a, kao i člana 31. Ustava (Pravo na pravično i nepristrasno suđenje) u vezi sa članom 6. EKLJP-a u odnosu na neke od podnosilaca zahteva.
6. Sledstveno tome, Sud je odlučio da proglasi nevažećim presude koje je doneo Vrhovni sud u tim identičnim slučajevima i da vrati te slučajeve Vrhovnom sudu na ponovno razmatranje u skladu sa presudom ovog suda.

Pravni osnov

7. Zahtevi su zasnovani na članu 113. Ustava Republike Kosovo (u daljem tekstu: Ustav), članu 20. Zakona br. 03/L-121 o Ustavnom sudu Republike Kosovo (u daljem tekstu: Zakon) i pravilu 56. Poslovnika o radu Ustavnog suda Republike Kosovo (u daljem tekstu: Poslovnik o radu).

Postupak pred Sudom

8. Između aprila 2011. godine i aprila 2013. godine, podnosioci su podneli zahteve Ustavnom sudu.
9. Predsednik Suda je imenovao sudiju Kadrija Kryeziua za sudiju izvestioca i Veće za razmatranje u sastavu sudija Altay Suroy (predsedavajući), Enver Hasani i Ivan Čukalović.
10. Dana 5. jula 2013. godine, Veće za razmatranje je, shodno pravilu 37. Poslovnika o radu, iznelo Sudu preporuku o spajanju zahteva KI25/12, KI100/12 i KI49/13 sa zahtevom KI53/11 i o prihvatljivosti zahteva. Istog dana, Sud je većao o spojenim zahtevima.

Kratak pregled činjenica

11. Uopšteno, činjenice ovih zahteva su identične onima u slučajevima navedenim pod stavom 4.
12. U stvari, tokom 2001. i 2002. god., podnosioci zahteva su potpisali sporazum o privremenoj nadoknadi plate za prekid radnog odnosa sa svojim poslodavcem Energetskom korporacijom Kosova (u daljem tekstu: KEK).
13. Član 1. sporazuma predviđa da, u skladu sa članom 18. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju na Kosovu (Službeni list Socijalističke Autonomne Pokrajine Kosova br. 26/83, 26/86 i 11/88) i zaključkom Invalidske komisije EKK-a, korisnik (tj. svaki od podnosilaca zahteva) ima pravo na privremenu nadoknadu zbog prevremenog prekida radnog odnosa do uspostavljanja i funkcionisanja kosovskog fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje.
14. Pored toga, član 2. sporazuma predviđa da mesečni iznos koji se isplaćuje svakom podnosiocu zahteva iznosi 206 nemačkih maraka.
15. Takođe, član 3. sporazuma predviđa da će „isplata prestati dana kada kosovski fond za penzijsko i invalidsko osiguranje otpočne sa radom. Od tog dana, korisnik svoja prava može ostvariti u kosovskom fondu za penzijsko i invalidsko osiguranje (kosovski invalidski penzioni fond), a EKK je oslobođena odgovornosti prema korisniku, u skladu sa ovim sporazumom.“
16. Izvršni odbor EKK je 1. novembra 2002. god. usvojio odluku o uspostavljanju penzijskog fonda, u skladu sa odredbama Uredbe UNMIK-a br. 2001/30 o penzijama na Kosovu. Član 3. te odluke predviđa sledeće: „Penzijski fond nastavlja da postoji na neodređeno vreme, shodno uslovima i odgovornostima definisanim zakonima o penziji, koje usvaja Odbor za penzijski fond EKK-a, u

skladu sa ovom odlukom, ili dok zakonski uslovi za postojanje i funkcionisanje fonda ne budu u skladu sa penzijskim propisima ili pravilima koje usvoji BAK.“

17. Izvršni odbor EKK-a je 25. jula 2006. god. poništio gorenavedenu odluku o uspostavljanju dopunskog penzijskog fonda i prekinuo je finansiranje i funkcionisanje dopunskog penzijskog fonda, počevši od 31. jula 2006. god.
18. Prema odluci od 25. jula 2006. god., svim korisnicima je zagarantovana celokupna isplata u skladu sa statutom Fonda. Odluka dalje navodi da će radnici EKK-a, za koje Ministarstvo rada i socijalne zaštite potvrdi da su radno nesposobni, uživati prava koja predviđa Ministarstvo.
19. EKK je 14. novembra 2006. god. obavestila Centralni bankarski organ da je „odluka o ukidanju penzijskog fonda EKK-a zasnovana na odluci Izvršnog odbora EKK-a i odluci Odbora za upravljanje penzijama... zbog finansijskog rizika koji šema donosi za EKK u budućnosti.“
20. U leto 2006. godine, EKK je prekinula isplatu predviđenu sporazumima bez ikakvog obaveštenja.
21. Podnosioci zahteva su tužili EKK pred Opštinskim sudom u Prištini, zahtevajući od Suda da naloži EKK-u isplatu neisplaćene naknade i da nastavi da plaća 105 evra (jednako 206 nemačkih maraka) do sticanja uslova za prekid isplate.
22. Opštinski sud u Prištini je usvojio tužbe podnosilaca zahteva i naložio novčanu nadoknadu. Opštinski sud u Prištini je zaključio (*npr.: presuda C. br. 183/2007 od 21. marta 2007. god., u predmetu prvog podnosioca Ise Grajqevcija*) da uslovi predviđeni članom 3. sporazuma nisu ispunjeni. Član 3. sporazuma predviđa novčanu nadoknadu dok podnosilac zahteva ne ostvari svoje pravo, „što podrazumeva pravo na penzionu šemu.“
23. EKK je izjavila žalbu na presude Opštinskog suda Okružnom sudu, tvrdeći, *između ostalog*, da presuda Opštinskog suda nije pravična jer su sporazumi sa podnosiocima zahteva potpisani zbog invaliditeta podnosilaca zahteva i da oni ne mogu da traže produžetak radnog odnosa zbog svog invaliditeta. EKK je ponovila da je Sud u obavezi da odluči u skladu sa Uredbom UNMIK-a 2003/40 o proglašenju Zakona o invalidskim penzijama prema kojoj podnosioci zahteva imaju pravo na invalidsku penziju.
24. Okružni sud je odbacio žalbe EKK-a kao neosnovane.
25. EKK je tražila reviziju od Vrhovnog suda, navodeći grubo kršenje Zakona o parničnom postupku i pogrešnu primenu materijalnog prava. EKK je ponovio da podnosioci zahteva imaju pravo na penziju, kako je predviđeno Zakonom 2003/40 i da je nastavila da isplaćuje mesečnu nadoknadu iz humanitarnih razloga i nakon što je Zakon stupio na snagu. EKK je dalje tvrdio da starosno doba podnosioca zahteva nije relevantno, već da je njegov invaliditet relevantan.
26. Vrhovni sud je odbio kao neosnovane tužbe podnosilaca i poništio presude Okružnog suda i Opštinskog suda. Vrhovni sud je zaključio da je prekid radnog

odnosa bio zakonit, shodno članu 11. stavu 1. Uredbe UNMIK-a 2001/270 o osnovnom zakonu o radu na Kosovu.

27. U presudi o prvom podnosiocu zahteva, *Isa Grajqevci*, rev. br. 196/2009, od 23. juna 2009. god., Vrhovni sud je naveo: „Uzimajući u obzir nespornu činjenicu da je tužena strana ispunila obaveze prema tužitelju, koja isplaćuje naknadu za platu u skladu sa navedenim periodom, odnosno do uspostavljanja i funkcionisanja kosovskog fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje, počevši od 1. januara 2004. god., sud zaključuje da je tužena strana ispunila obaveze predviđene sporazumom. Samim tim, sud smatra da su navodi tužitelja da je tužena strana u obavezi da mu isplati privremenu naknadu za platu posle uspostavljanja kosovskog fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje na Kosovu neosnovani jer su ugovorne strane do sticanja uslova za rešenje - uspostavljanja navedenog fonda, ispunile svoje ugovorene obaveze...”
28. Ministarstvo rada i socijalne zaštite je 15. maja 2009. god., objavilo sledeće saopštenje: „Zaključak Vrhovnog suda Kosova, u svom obrazloženju npr.: presude rev. br. 338/2008, da u Republici Kosovo postoji Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje koji funkcioniše od 1. januara 2004. god. nije tačan i neosnovan je. Dajući ovu izjavu, imamo u vidu činjenicu da Uredba UNMIK-a 2003/40 proglašava Zakon br. 2003/213 o penzijama za lica sa ograničenim sposobnostima na Kosovu, kojom se za trajno nesposobna lica reguliše da mogu koristiti ovu šemu u skladu sa uslovima i kriterijumima predviđenim ovim zakonom. Stoga, dozvolite mi da podvučem da odredbe ovog Zakona ne predviđaju uspostavljanje fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje u zemlji. Uspostavljanje fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje u Republici Kosovo predviđeno je odredbama Zakona o penzijskim i invalidskim fondovima, koji je u fazi izrade i usvajanja u Vladi Kosova.“ Isto obaveštenje, u vreme kada je napisano, između ostalog objašnjava da postoji „invalidska penzija koja iznosi 45 evra, kako je regulisano Zakonom o invalidskim penzijama (korisnici su sva lica sa potpunim i trajnim invaliditetom)“, kao i „penzije definisane doprinosom, u iznosu od 82 evra, koji je regulisan odlukom Vlade (korisnici su svi penzioneri koji su dostigli starosnu granicu od 65 godina i koji imaju najmanje 15 godina radnog iskustva).“

Navodi stranaka

29. Podnosioci zahteva tvrde da je prekid isplate u suprotnosti sa potpisanim ugovorom.
30. Podnosioci zahteva takođe tvrde da je dobro poznato da Kosovski fond za penzijsko i invalidsko osiguranje još nije osnovan. S druge strane, u prvobitnom slučaju br. KI 40/09, EKK je osporio navode podnosioca tvrdeći da je bilo šire poznato da je Penzijsko invalidski fond funkcionisao od 1. januara 2004. god.
31. Prema EKK-u, podnosioci zahteva su automatski pokriveni od nacionalne invalidske šeme na osnovu UNMIK uredbe br. 2003/40 o proglašenju Zakona o invalidskim penzijama na Kosovu (Zakon br. 2003/23).

32. KEK je dodatno tvrdio da je 31. avgusta 2006. god izdao Obaveštenje kojim su svi korisnici Dopunskog penzijskog fonda EKK obavešteni da je Fond ukinut. U istom obaveštenju je potvrđeno da je svim korisnicima garantovano puna nadoknada saglasno Statutu DPF, tačnije 60 meseci isplate ili dok korisnici ne navrše 65 godina starost, saglasno sa odlukom Upravnog odbora penzionog fonda od 29. avgusta 2006. god.
33. EKK je takođe tvrdio da podnosioci zahteva nisu osporili uputstva za invalidsku penziju niti potpis za prevremeni prekid radnog odnosa saglasno zaključcima Invalidske komisije.
34. Ukratko rečeno, podnosioci zahteva tvrde da su njihova prava na svojinu i na pravično suđenje prekršena odlukom EKK-a, kojom je jednostrano poništio njihove sporazume. Podnosioci zahteva dalje tvrde da nisu dobili pravno sredstvo za takvo kršenje pred redovnim sudovima.

Prihvatljivost zahteva

35. Sud prvo ispituje da li su podnosioci zahteva zadovoljili uslove za prihvatljivost koji su određeni Ustavom i Zakonom.
36. U vezi sa tim, Sud se upućuje na član 113. stav 7. Ustava, koji određuje:

„Pojedinci mogu da pokrenu postupak ako su njihova prova i slobode koje im garantuje ovaj Ustav prekršena od strane javnih organa, ali samo kada su iscrpeli sva ostala pravna sredstva, regulisanim zakonom“;
37. Sud se takođe poziva na član 47. stav 2. i član 49. Zakona. Član 47. stav 2. predviđa da „Osoba može da podnese pomenuti podnesak samo nakon sto su iscrpljena sva ostala zakonom određena pravna sredstva.“ Član 49. predviđa da „Podnesak se podnosi u roku od 4 meseci (...)“
38. Sud primećuje da u ovom slučaju, kao i u identičnim slučajevima, podnosioci zahteva još uvek trpe štetu od jednostranog poništenja sporazuma koji su potpisali sa EKK-om. Oni su izneli isti argument kao i prethodni podnosioci zahteva da je dobro poznato da fond za penzijsko i invalidsko osiguranje do danas nije uspostavljen i radi se o kontinuiranoj situaciji. S obzirom da okolnosti na koje se podnosioci zahteva žale i dalje postoje, rok od četiri meseca, kako je propisano članom 49. Zakona ne važi za ove slučajeve.
39. Ustavni sud takođe primećuje da je podnosilac zahteva Ramadan Imeri bio stariji od 65 godina u trenutku podnošenja svog zahteva ovom sudu. U stvari, prema obaveštenju koje je izdalo Ministarstvo rada i socijalne zaštite 15. maja 2009. god., lica koja su dostigla starost za penzionisanje od 65 godina i koja imaju najmanje 15 godina radnog iskustva, imaju pravo na penziju u mesečnom iznosu od 82 evra.
40. Suštinu ovog obaveštenja potvrdio je predstavnik Ministarstva na javnoj raspravi koju je Ustavni sud održao 30. aprila 2010. god. u slučaju „Ibrahimi i

drugi“. Sledstveno tome podnosioci zahteva imaju pravo na penziju od trenutka kada su napunili 65 godina.

41. Stoga, zahtev podnosioca Ramadana Imerija je delimično prihvatljiv. Što se tiče ostalih podnosilaca zahteva, Ustavni sud ne nalazi razlog za neprihvatljivost zahteva, pošto su oni ovlašćene strane, nemaju pravna sredstva koja bi iscrpili i četvoromesečni rok ne važi za ove zahteve.

Suštinski aspekti zahteva

i. Što se tiče zaštite imovine

42. Podnosioci zahteva tvrde da su njihova prava kršena jer je EKK jednostrano poništila njihove sporazume, iako uslovi propisani članom 3. (tj. uspostavljanje kosovskog fonda za penzijsko invalidsko osiguranje) nisu ispunjeni. U suštini, podnosioci zahteva tvrde da su povređena njihova imovinska prava.
43. Na početku, trebalo bi podsetiti na članove 46. i 53. Ustava, i član 1. protokola br. 1. EKLJP-a.

Član 53. [Tumačenje odredabi ljudskih prava] Ustava određuje:

„Osnovna prava i slobode zagarantovana ovim Ustavom se tumače u saglasnosti sa sudskom odlukom Evropskog suda za ljudska prava“.

Član 46. [Zaštita imovine] Ustava glasi:

1. *Garantuje se pravo na imovinu.*
2. *Korišćenje imovine je regulisano zakonom, u skladu sa javnim interesom.*
3. *Niko se ne može arbitrarno lišiti lične imovine. Republika Kosovo ili javne vlasti Republike Kosovo mogu izvršiti eksproprijaciju imovine ako je ista u skladu sa zakonom, ako je neophodna ili adekvatna za postizanje javnih ciljeva ili održavanje javnog interesa, a za koju se vrši neposredna adekvatna kompenzacija licu ili licima, imovina kojih se ekspropriše.“*

Član 1. Protokola br. 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima predviđa:

„Svako fizičko i pravno lice ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uslovima predviđenim zakonom i opštim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utiču na pravo države da primenjuje zakone koje smatra potrebnim da bi regulisala korišćenje imovine u skladu s opštim interesima ili da bi obezbedila naplatu poreza ili drugih dažbina ili kazni.“

44. U skladu sa sudskom praksom Evropskog suda za ljudska prava, podnosilac zahteva može da uputi na povredu člana 1. Protokola br. 1. samo u pogledu spornih odluka u vezi sa njegovom „imovinom“ u smislu ove odredbe.

45. Štaviše, „imovina“ može predstavljati bilo „postojeću imovinu“, bilo aktivu, uključujući potraživanje, u pogledu kojih podnosilac zahteva može tvrditi da ima bar „legitimno očekivanje“ za pribavljanje delotvornog uživanja imovinskog prava. Nasuprot tome, nada priznavanja imovinskog prava koje je bilo nemoguće uživati na delotvoran način ne može se smatrati "imovinom" u smislu člana 1. Protokola br. 1, niti može biti smatran uslovnim zahtevom koji ističe kao rezultat neispunjavanja ovog uslova“ (vidi presude u identičnim slučajevima).
46. Stvar koja se mora ispitati u svakom slučaju jeste da li okolnosti slučaja, gledano u celini, daju podnosiocu zahteva pravo na materijalan interes zaštićen članom 1. Protokola 1. EKLJP-a (vidi presude u identičnim slučajevima).
47. Sud primećuje da su, u vreme kada su zaključeni sporazumi između podnosilaca zahteva i EKK-a, takve vrste sporazuma regulisane konkretno članom 74. stavom 3. Zakona o obligacionim odnosima, objavljenom u Službenom listu SFRJ 29/1978 a izmenjenom u 39/1985, 45/1989, 57/1989.

Član 74. (3) Zakona o obligacionim odnosima predviđa sledeće:

“Nakon zaključenja pod raskidnim uslovom, ugovor prestaje da važi nakon što takav uslov postane važeći.”

48. Stoga, suština ovog pitanja je to da li je raskidni uslov pod kojim su sporazumi potpisani ispunjen. Odgovor na to pitanje omogućiće Ustavnom sudu da proceni da li okolnosti ovog slučaja, gledano u celini, daju podnosiocima zahteva pravo na materijalan interes zaštićen članom 1. Protokola br. 1 EKLJP-a.
49. Ustavni sud konstatuje da je nesporno između strana da je uspostavljanje i funkcionisanje kosovskog fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje „raskidni uslov“ po kojem su sporazumi potpisani.
50. U tom pogledu, Sud, takođe konstatuje da je, prema Ministarstvu rada i socijalne zaštite, uspostavljanje fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje trebalo da se predvidi Zakonom o fondovima za penzijsko i invalidsko osiguranje. On je bio u procesu izrade i usvajanja u Vladi Kosova.
51. Ustavni sud smatra da su podnosioci zahteva, kada su potpisivali sporazume sa EKK-om, imali legitimno očekivanje da će imati pravo na mesečnu naknadu do uspostavljanja fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje.
52. Takvo legitimno očekivanje zagarantovano je članom 1. Protokola br. 1 Konvencije, njegov karakter je konkretan, a ne čista nada, i zasniva se na zakonskoj odredbi ili pravnom aktu, tj. sporazumu sa EKK-om (*vidi presude u identičnim slučajevima*“; takođe, *mutatis mutandis* Gratzinger i Gratzingerova protiv Republike Češke (odluka), br. 38794/98, stav 73, ESLJP 2002-VII).
53. Stoga, Ustavni sud smatra da podnosioci zahteva imaju „legitimno očekivanje“ da će se njihov zahtev rešavati u skladu sa važećim zakonima, posebno gorenavedenim odredbama Zakona o obligacionim odnosima i Zakona o

penzijskom i invalidskom osiguranju na Kosovu, što je kasnije i potvrđeno (vidi presude u identičnim slučajevima).

54. Međutim, jednostrano poništenje sporazuma, pre ispunjenja raskidnog uslova, prekršilo je novčani interes podnosioca zahteva, koji je priznat zakonom i koji je predmet zaštite u članu 1. Protokola br. 1 (vidi presude u identičnim slučajevima).
55. Sledstveno tome, Ustavni sud zaključuje da je došlo do povrede člana 46. Ustava, u vezi sa članom 1. Protokola 1. EKLJP-a.

ii. Što se tiče prava na pravično suđenje

56. Podnosioci zahteva dalje tvrde da nisu ispeli da dobiju pravni lek za povredu svojih imovinskih prava pred redovnim sudovima.
57. Sud se poziva na član 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava, i na član 6. EKLJP-a:

Član 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava glasi:

„1. Svakom se garantuje jednaka zaštita prava pred sudom, ostalim državnim organima i nosiocima javnih nadležnosti.“

Član 6. EKLJP-a glasi:

“Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ..., ima pravo na pravičnu ... raspravu ... pred ... sudom.“

58. Sud ponavlja da nije njegov zadatak na osnovu Ustava da postupa kao žalbeni sud, ili sud četvrte instance u pogledu odluka koje donesu redovni sudovi, uključujući Vrhovni sud. Generalno, „sudovi sude na osnovu Ustava i zakona“ (član 102. Ustava). Preciznije, uloga redovnih sudova je da tumače i primenjuju relevantne propise kako procesnog tako i materijalnog prava (vidi, *mutatis mutandis*, Garcia Ruiz protiv Španije [GC], br. 30544/96, stav 28, Evropski sud za ljudska prava [ESLJP] 1999-1).
59. Sa druge strane, „Ustavni sud je konačna vlast za tumačenje Ustava i saglasnost zakona sa Ustavom“ (član 112. stav 1. Ustava). Samim tim, Ustavni sud može samo da razmotri da li su dokazi predstavljeni na takav način i da li su postupci uopšte, gledano u celini, vođeni na takav način da su podnosioci zahteva imali pravično suđenje (vidi, pored ostalih izvora, izveštaj Evropske komisije za ljudska prava u predmetu Edwards protiv Ujedinjenog Kraljevstva, zahtev br. 13071/87, usvojen 10. jula 1991. god.).
60. Prema jurisprudenciji Evropskog suda za ljudska prava, član 6. stav 1. EKLJP obavezuje sudove da obrazlože svoje presude, ali se to ne može shvatiti kao uslov po kojem se mora detaljno opisati odgovor na svaki argument. Mera do koje postoji dužnost da se iznese obrazloženje može varirati u skladu sa karakterom odluke.

61. Štaviše, potrebno je uzeti u obzir, između ostalog, raznovrsnost podnesaka koje parničar može izneti pred sudove i razlike koje postoje među državama potpisnicama u pogledu pravnih odredaba, običajnih pravila, zakonskih mišljenja i izlaganja i sastavljanja presuda. Samim tim, pitanje da li sud nije ispunio obavezu da navede razloge, koja proizilazi iz člana 6. Povelje, može se odrediti samo u svetlu okolnosti predmeta (vidi presude u identičnim slučajevima).
62. U konkretnom slučaju, podnosioci zahteva su zahtevali od redovnih sudova da reše njihov imovinski spor sa EKK-om. Podnosioci zahteva su se posebno osvrtaali na odredbu člana 3. sporazuma, tvrdeći da Zakon o penziji kojim se uspostavlja fond za penzijsko i invalidsko osiguranje još uvek nije usvojen. Tu činjenicu je potvrdio predstavnik nadležnog Ministarstva rada i socijalne zaštite.
63. Međutim, Vrhovni sud nije pokušao da analizira zahtev podnosilaca zahteva sa te tačke gledišta, uprkos eksplicitnom upućivanju na to pred svakom drugom sudskom instancom. Umesto toga, Vrhovni sud je smatrao da je nesporna činjenica da je tužena strana (EKK) ispunila obaveze prema tužitelju, odnosno da je isplatila naknadu za platu, u skladu sa određenim periodom, a koji je bio do uspostavljanja i funkcionisanja kosovskog fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje, počevši od 1. januara 2004. god.
64. Nije zadatak Ustavnog suda da odluči koji bi način bio najodgovarajući za redovne sudove da se bave argumentom podnosilaca zahteva, tj. ispunjenje raskidnog uslova iz člana 3. sporazuma, čije ispunjenje je regulisano i članom 74. stavom 3. Zakona o obligacionim odnosima, gledano zajedno sa članom 18. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju iz 1983. god.
65. Međutim, Sud smatra da Vrhovni sud, zanemarivanjem ocene ovog stanovišta u celini, iako je bilo konkretno, odnosno i važno, nije ispunio svoje obaveze predviđene članom 6. stavom 1. EKLJP-a (vidi presude u identičnim slučajevima).
66. Na osnovu gorenavedenog, Ustavni sud zaključuje da je došlo do povrede člana 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a.

**IZ TIH RAZLOGA,
SUD JEDNOGLASNO:**

I. PROGLAŠAVA

- a) potpuno prihvatljivim zahteva KI53/11, KI25/12 i KI100/12, podnete od strane navedenih podnosilaca: Ise Grajqevcija, Fehmija Ajvazija i Muslija Nuhiua;
- b) delimično prihvatljivim zahtev KI 49/13 podnet od strane podnosioca Ramadana Imerija;

II. NALAZI

- a) da je došlo do povrede člana 46. Ustava Republike Kosovo u vezi sa članom 1. Protokola 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima;
- b) da je došlo do povrede člana 31. Ustava u vezi sa članom 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima;

III. PROGLAŠAVA NEVAŽEĆIM presude Vrhovnog suda u slučajevima ovih podnosilaca zahteva:

Isa Grajqevci, rev. br. 196/2009, od 23. juna 2009.

Fehmi Ajvazi, rev. br. 111/2009, od 2. juna 2009.

Musli Nuhiu, rev. br. 370/2008, od 23. februara 2009.

Ramadan Imeri, rev. br. 264/2008, od 10. decembar 2009.

IV. VRAĆA ove presude Vrhovnom sudu na ponovno razmatranje u skladu sa presudom ovog suda, shodno pravilu 74. (1) Poslovnika o radu.

V. NALAŽE Vrhovnom sudu da podnese informacije Ustavnom sudu o preduzetim merama za izvršenje presude Ustavnog suda u skladu sa pravilom 63. (5) Poslovnika o radu.

VI. DOSTAVLJA ovu presudu stranama;

VII. OBJAVLJUJE ovu presudu u Službenom listu, u skladu sa članom 20. stavom 4. Zakona;

VIII. OGLAŠAVA da ova presuda stupa na snagu odmah;

IX. OSTAJE u potpunosti posvećen pitanju očekujući izvršenje tog naloga.

Sastavljeno u Prištini, dana 14. oktobra 2013. god.

Sudija izvestilac

Kadri Kryeziu

Predsednik Ustavnog suda

Prof. dr Enver Hasani